

Lektionsplanering: Frihetstiden och gustavianska tiden i Historia

Årskurs: 6

Ämne: Historia

Tema: Frihetstiden och gustavianska tiden

Koppling till styrdokument

Centralt innehåll	Betygskriterium E	Betygskriterium C
- Sveriges och andra länders historia under 1600- och 1700-talet med fokus på politiska förändringar och utveckling av demokratiska idéer.	Eleven kan beskriva några händelser och personers betydelse under frihetstiden och gustavianska tiden.	Eleven kan med viss säkerhet förklara och föra resonemang om händelser och deras betydelse under perioden.

[Lgr22, Historia, Åk 4-6]

Lärarledda instruktioner

1. Introduktion till tidsperioden (10 min)

- Presentera tidsperioden frihetstiden och gustavianska tiden.
- Förklara kort vad politik och makt innebär.
- Diskutera vad frihet betyder och varför den var viktig under denna tid.
- Visa en tidslinje för att visualisera perioden.
- Ställ frågor till eleverna om vad de vet om tiden och vad de vill lära sig.

2. Frihetstiden i Sverige (10 min)

- Beskriv hur makten flyttade från kungen till riksdagen.
- Presentera viktiga personer som Fredrik I och Carl XII.
- Diskutera varför frihetstiden kallas just så.
- Ge exempel på politiska förändringar och deras betydelse för folket.
- Visa bilder eller dokument från tiden.

3. Gustavianska tiden (10 min)

- Berätta om Gustav III och hur han tog tillbaka makten.
- Beskriv Gustav III:s reformer inom kultur och samhälle.
- Diskutera hur maktförhållandena förändrades.
- Förklara varför Gustav III:s tid är viktig i Sveriges historia.

- Använd källor, t.ex. brev eller porträtt.

4. Demokratiska idéer och förändringar (10 min)

- Introducera begreppet demokrati och dess utveckling.
- Diskutera skillnaden mellan kungamakt och folkets makt.
- Genomgång av riksdagens roll.
- Visa kopplingar till nutida demokrati.
- Eleverna får fundera på vad demokrati betyder för dem.

5. Sammanfattning och diskussion (10 min)

- Sammanfatta det viktigaste från lektionen.
- Låt eleverna diskutera i små grupper vad de lärt sig.
- Återkoppla med frågor som stimulerar reflektion.
- Ge exempel på hur denna historia påverkar oss idag.
- Förbered en kort exit-ticket (frågor som avslutning).

Ämnesinnehåll

- **Frihetstiden:** Perioden efter Karl XII:s död då makten i Sverige flyttades från kungamakten till riksdagen, en tid av ökad politisk frihet men också konflikter mellan olika politiska grupper. Vanligt missförstånd är att frihetstiden var helt fri från problem, men det var också en tid med politiska strider.
- **Gustavianska tiden:** Tiden under Gustav III:s regering där han stärkte kungamakten genom statskupp, införde kulturella reformer och bidrog till utveckling inom konst och teater. Det finns myter om Gustav III som enbart en enväldig kung, men han hade också stöd och motstånd från olika samhällsgrupper.
- **Riksdagen och maktfördelning:** Hur riksdagen tog över delar av makten från kungen, följt av en period då Gustav III försökte återta makten. Viktigt att förstå riksdagens roll och hur detta påverkar demokratins framväxt.
- **Demokratiska idéer:** Framväxten av idéer om folkets rätt att bestämma och minska kungens makt, en grund för dagens demokrati. Missförstånd kan vara att dessa idéer genast ledde till full demokrati, vilket de inte gjorde.
- **Kulturella reformer:** Gustav III:s satsningar på teater, musik och konst som betydde mycket för svensk kulturhistoria och nationell identitet.

Ordkollen

Ord	Förklaring	Etymologi
Frihetstiden	Period i Sveriges historia från 1718 till 1772 när riksdagen hade makten istället för kungen.	“Frihet” från fornsvenska friþi, “tid” från fornsvenska tíð, “period”.
Riksdag	Sveriges lagstiftande församling där representanter från olika samhällsgrupper samlas för att bestämma.	Från tyskans Reichstag (rikstag), “rik” + “dag” (möte).
Gustav III	Kung av Sverige 1771-1792, känd för sin enväldiga stil och kulturella reformer.	Namnet Gustav betyder troligen “stavar från gäster” – äldre germanskt.
Envälde	När all makt ligger hos en person, t.ex. kungen.	Från latinets “unus” (en) + “valere” (vara stark).
Demokrati	Styrelsesätt där folket bestämmer.	Från grekiskans “demos” (folk) + “kratos” (makt).

Diskussionsfrågor

1. Om det var du som levde under frihetstiden, skulle du vilja att kungen hade mer makt eller att riksdagen styrde mer? Vilka för- och nackdelar ser du med respektive?
2. Gustav III stärkte kungamakten med en statskupp men genomförde också kulturreformer. Är det okej att använda makt på ett sådant sätt om man tror att det är för landets bästa?
3. Hur tror du att det kändes för människor i Sverige när makten flyttade från kungen till riksdagen? Skulle de känna sig fria eller förvirrade?
4. Vilka likheter och skillnader kan vi se mellan demokrati under frihetstiden och dagens demokrati? Hur har idéerna utvecklats?

Aktivitet

Låt eleverna arbeta i grupper och skapa en tidning från frihetstiden eller gustavianska tiden. Varje grupp väljer en händelse eller person som de skriver om. De kan göra ett uppslag med bilder, en intervju med Gustav III eller artiklar om hur riksdagen arbetade. Efter det får varje grupp presentera sin tidning för klassen. Aktiviteten ger eleverna möjlighet att använda kreativitet och samtidigt fördjupa sig i historien på ett konkret sätt.

Exit-ticket

Fråga	Svar
Vad kallas perioden efter Karl XII:s död?	Det kallas frihetstiden, då riksdagen fick mer makt.
Vem var Gustav III?	Kung som regerade under gustavianska tiden och stärkte kungamakten.
Vad betyder ordet "envälde"?	Att all makt ligger hos en person, till exempel en kung.
Vad är riksdagens uppgift?	Att fatta beslut och styra tillsammans med eller istället för kungen.
Varför kallas det frihetstiden?	För att riksdagen fick mer politisk makt och frihet ökade jämfört med tidigare.
Ge ett exempel på en kulturell förändring under Gustav III.	Han satsade på teater och musik, vilket utvecklade svensk kultur.
Hur förändrades maktfördelningen under gustavianska tiden?	Kungen tog tillbaka mycket makt från riksdagen.
Vad innebär demokrati?	Att folket är med och bestämmer om landets styre.
Varför är frihetstiden och gustavianska tiden viktiga?	De visar hur Sveriges styrelsesätt och idéer om makt och frihet utvecklades.
Hur kan vi se spår av denna tid i dagens Sverige?	I våra demokratiska värderingar och kulturarv, till exempel riksdagen och teatern.

Citat

"Friheten är den bästa av gåvor, men det kräver ansvar för att den ska bevaras." – Carl von Linné, 1700-talet.

Detta citat förknippas med tankar om frihet som en rättighet men också ett ansvar, vilket passar väl in i diskussionen om frihetstiden och dess utmaningar.

"Kungen ska ej styra endast efter sin vilja utan efter landets behov." – Gustav III, 1770-talet.

Citatet visar Gustav III:s syn på kungamakt och dess roll, vilket är centralt i förståelsen av gustavianska tiden och hans reformer.

Tags: [Planering](#)